



TEMA-CHEIE¹

Art. 10

Discursul de incitare la ură

(Ultima actualizare: 28.02.2025)

Introducere

Această temă-cheie are scopul de a completa ghidurile privind jurisprudența referitoare la [art. 10](#) și [art. 17](#), oferind o perspectivă mai focalizată și detaliată asupra jurisprudenței în materie de discurs de incitare la ură.

Discursul de incitare la ură nu are o definiție universală clară, nici în dreptul internațional al drepturilor omului, nici în doctrina relevantă. Curtea însăși nu a adoptat o definiție exhaustivă a termenului și, în schimb, abordează de la caz la caz conceptul și sfera discursului de incitare la ură.

Curtea a făcut trimitere cu regularitate în această privință la instrumente juridice neobligatorii („soft law”) europene și internaționale, inclusiv [Recomandarea nr. R \(97\) 20 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind „discursul de ură”](#) și [Recomandarea de politică generală nr. 15 privind combaterea discursului de incitare la ură](#), adoptată de Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței la 8 decembrie 2015 [a se vedea alte surse relevante citate în [Perinçek împotriva Elveției](#) (MC), 2015, pct. 170, și [Savva Terentyev împotriva Rusiei](#), 2018, pct. 34-40].

De asemenea, Curtea a precizat că nu este sarcina sa să se pronunțe cu privire la elementele constitutive ale infracțiunii de incitare la ură, violență și discriminare. Este în primul rând sarcina autorităților naționale, în special a instanțelor, să interpreteze și să aplice dreptul intern. Rolul Curții este mai degrabă de a controla, în raport cu art. 10, hotărârile pronunțate de instanțele naționale în temeiul puterii lor de apreciere. Procedând astfel, Curtea trebuie să se asigure că autoritățile naționale și-au bazat deciziile pe o evaluare acceptabilă a faptelor relevante [[Belkacem împotriva Belgiei](#) (dec.), 2017, pct. 29].

Selecție de principii generale relevante extrase din jurisprudență

- Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice, una dintre condițiile de bază pentru progresul acesteia și pentru dezvoltarea fiecărei persoane. Sub rezerva paragrafului 2 al art. 10, aceasta este valabilă nu numai pentru „informații” sau „idei” primite favorabil sau considerate inofensive ori tratate cu indiferență, ci și pentru cele care ofensează, șochează sau deranjează statul sau orice segment al populației. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și mentalității cu vederi largi fără de care nu există o „societate democratică” ([Handyside împotriva Regatului Unit](#), 1976, pct. 49).
- Curtea consideră că obligațiile pozitive ale statelor în ceea ce privește libertatea de exprimare implică, printre altele, faptul că statele trebuie să creeze, instituind în același timp un sistem eficient de protecție a autorilor sau a jurnaliștilor, un mediu favorabil

¹ Întocmită de Grefă. Nu obligă Curtea.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România.

participării la dezbateri publice a tuturor persoanelor în cauză, care să le permită să își exprime opiniile și ideile fără teamă, chiar dacă acestea sunt contrare, iritante sau șocante față de cele apărute de autoritățile oficiale sau de o parte semnificativă a opiniei publice (*Dink împotriva Turciei*, 2010, pct. 137).

- Toleranța și respectul pentru demnitatea egală a tuturor ființelor umane constituie fundamentul unei societăți democratice și pluraliste. În aceste condiții, în principiu, se poate considera necesar ca, în anumite situații, să se sancționeze ori chiar să se împiedice formele de exprimare care răspândesc, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță, cu condiția ca orice „formalități”, „condiții”, „restrângeri” sau „sanțiuni” aplicate să fie proporționale cu scopul legitim urmărit (*Erbakan împotriva Turciei*, 2006, pct. 56; *Savva Terentyev împotriva Rusiei*, 2018, pct. 65).
- Incitarea la discriminare este o formă de incitare la intoleranță care, împreună cu incitarea la violență și ură, reprezintă una dintre limitele care nu ar trebui niciodată depășite în exercitarea libertății de exprimare (*Zemmour împotriva Franței*, 2022, pct. 50). Totuși, incitarea la un tratament diferit nu este neapărat totuna cu incitarea la discriminare (*Baldassi și alții împotriva Franței*, 2020, pct. 64).
- Poziția dominantă pe care o ocupă un guvern îi impune acestuia să dea dovadă de reținere în recurgerea la acțiuni penale, în special atunci când sunt disponibile alte mijloace pentru a răspunde la atacuri și critici nejustificate din partea adversarilor. Cu toate acestea, rămâne cu siguranță la latitudinea autorităților competente ale statului să adopte, în calitatea lor de garanți ai ordinii publice, măsuri, chiar de natură penală, destinate să constituie o reacție corespunzătoare și fără exces la astfel de remarci. În fine, în cazul în care astfel de remarci incită la violență împotriva unei persoane particulare, a unui funcționar public sau a unei părți a populației, autoritățile statului beneficiază de o marjă mai largă de apreciere atunci când examinează necesitatea unei ingerințe în exercitarea libertății de exprimare [*Sürek împotriva Turciei (nr. 4)* (MC), 1999, pct. 57].
- Jurnaliștilor, ONG-urilor și altor „câini de pază publici” li se poate acorda o protecție specială în temeiul art. 10 din Convenție. De exemplu, Curtea a afirmat că știrile bazate pe interviuri, editate sau nu, constituie unul dintre cele mai importante mijloace prin care presa își poate juca rolul vital de „câine de pază public”. Pedepsirea unui jurnalist pentru că a ajutat la difuzarea declarațiilor făcute de o altă persoană într-un interviu ar împiedica în mod serios contribuția presei la discutarea problemelor de interes public și nu ar trebui avută în vedere decât dacă există motive deosebit de întemeiate pentru a proceda astfel (*Jersild împotriva Danemarcei*, 1994, pct. 35). În mod similar, refuzul autorităților locale de a permite unei organizații neguvernamentale să afișeze un poster anti-discriminare pe panouri publicitare, refuz motivat de caracterul prezumtiv discriminatoriu al posterului, a constituit o restrângere nejustificată a exercitării drepturilor prevăzute la art. 10. Curtea a asemănat rolul ONG-ului cu cel de „câine de pază” al societății (*Consiliul Național al Tineretului din Moldova împotriva Republicii Moldova*, 2024, pct. 73). În același timp, în ceea ce privește îndatoririle și responsabilitățile editorilor, ale proprietarilor de mass-media și ale redactorilor-șefi, Curtea a constatat în mod constant că, deși nu erau autorii și nu se asociau personal cu opiniile despre care s-a constatat că incită la violență și ură, aceștia nu ar trebui să fie exonerati de răspundere deoarece au oferit totuși autorilor acestor opinii un mijloc de a incita la violență și ură [*Sürek împotriva Turciei (nr. 1)* (MC), 1999, pct. 63; *Sürek împotriva Turciei (nr. 3)* (MC), 1999, pct. 41; *Halis Doğan împotriva Turciei (nr. 3)*, 2006, pct. 36; *Saygılı și Falakaoğlu împotriva Turciei (nr. 2)*, 2009, pct. 28-29; *Fatih Taş împotriva Turciei (nr. 3)*, 2018, pct. 35; *Gürbüz și Bayar împotriva Turciei*, 2019, pct. 44; și *Karaca împotriva Turciei*, 2023, pct. 157].

Condițiile de legalitate și legitimitate

Condiția de legalitate:

Este important ca dispozițiile legii penale – având ca obiect exprimarea care incită, promovează sau justifică violența, ura sau intoleranța – să definească în mod clar și precis sfera infracțiunilor relevante și ca aceste dispoziții să fie interpretate în mod strict pentru a evita o situație în care puterea discreționară a statului de a începe urmărirea penală în legătură cu astfel de infracțiuni ar deveni prea largă și ar putea face obiectul unor abuzuri prin aplicarea selectivă a legii (*Savva Terentyev împotriva Rusiei*, 2018, pct. 58-59, 85; *Dmitriyevskiy împotriva Rusiei*, 2017, pct. 82-83; a se vedea, de asemenea, în contextul unor condamnări pentru „huliganism motivat de ură religioasă”, *Mariya Alekhina și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 101-102, 209, 224-225).

Curtea a abordat în mai multe cauze problema „legalității”, în special în legătură cu conceptul de discurs de incitare la ură.²

- În cauza *Altuğ Taner Akçam împotriva Turciei*, 2011, reclamantul, profesor de istorie, era acuzat de „denigrarea identității turce”, infracțiune prevăzută la art. 301 din Codul penal turc, pentru publicarea unui editorial despre populația armeană. Observând că sfera de aplicare a termenilor art. 301 din Codul penal, astfel cum a fost interpretat de puterea judecătorească, era prea largă și vagă și, prin urmare, dispoziția constituia o amenințare continuă la adresa exercitării dreptului la libertatea de exprimare, Curtea a constatat că art. 301 din Codul penal nu îndeplinea condiția privind „calitatea legii” (*ibidem*, pct. 91-95; a se compara cu *Dink împotriva Turciei*, 2010, pct. 131-32).
- Cauza *Selahattin Demirtaş împotriva Turciei (nr. 2)* (MC), 2020 a avut ca obiect ridicarea imunității parlamentare a reclamantului, membru al Parlamentului Turciei, și ulterioara arestare preventivă a acestuia pentru apartenența la o organizație teroristă armată (art. 314 din Codul penal), măsuri luate ca urmare a discursurilor sale politice. Curtea a considerat că amendamentul care a dus la ridicarea imunității parlamentare a fost o chestiune punctuală *ad homines* și a remarcat că legile care sunt îndreptate împotriva anumitor persoane sunt contrare statului de drept. A observat, de asemenea, că art. 314 din Codul penal este atât de larg încât conținutul său, combinat cu interpretarea dată de instanțele naționale, nu oferă o protecție corespunzătoare împotriva ingerințelor arbitrare din partea autorităților naționale și a concluzionat că ingerința în exercitarea libertății de exprimare a reclamantului nu a fost „prevăzută de lege” (pct. 160, 269-270, 279-281; a se vedea, de asemenea, cu privire la acuzații legate de terorism, *Gözel și Özer împotriva Turciei*, 2010, pct. 43-64).
- În cauza *Sokolovskiy împotriva Rusiei*, 2024, Curtea a examinat condamnarea penală a reclamantului pentru realizarea de videoclipuri YouTube încadrate ca „acțiuni extremiste”. Curtea a recunoscut faptul că „circumstanțele cauzei” pot să ridice o problemă legată de „calitatea legii”. Cu toate acestea, a decis să examineze cauza din perspectiva criteriului denumit „necesitatea ingerinței într-o societate democratică” (pct. 98). Procedând astfel, Curtea a examinat analiza instanțelor judecătorești naționale și a concluzionat că nici instituțiile statului, nici instanțele judecătorești nu au reușit să demonstreze că existau „tensiuni inter-religioase” sau o „atmosferă de ostilitate și ură” în rândul comunităților religioase și etnice despre care s-a susținut că ar constitui „acțiuni extremiste” (pct. 111). În

² Pe lângă cauzele discutate în această secțiune, a se vedea, de asemenea, *Başkaya și Okçuoğlu împotriva Turciei* (MC), 1999, pct. 51-52 (fără bază legală, însă Curtea a examinat alte aspecte ale cauzei); *Cumhuriyet Vakfı și alții împotriva Turciei*, 2013, pct. 54; *Yaavuz și Yaylalı împotriva Turciei*, 2013, pct. 38; *Gülcü împotriva Turciei*, 2016, pct. 103-108; *Belge împotriva Turciei*, 2016, pct. 29; și *Döner și alții împotriva Turciei*, 2017, pct. 93-95 (calitatea legii considerată discutabilă, însă Curtea a examinat alte aspecte ale cauzei).

plus, a reiterat că o injurie sau insultă nu constituie, în sine, discurs de incitare la ură (pct. 101).

- În anumite cauze, Curtea și-a exprimat îndoielile cu privire la „legalitatea” ingerinței în litigiu, dar a preferat să le abordeze din perspectiva „necesității într-o societate democratică” a acestei ingerințe (*Ete împotriva Turciei*, 2022, pct. 27 și cauzele citate acolo).

Scop legitim:

În cauzele în materie de discurs de incitare la ură, scopurile legitime invocate cel mai adesea sunt „drepturile altora”, „securitatea națională”, „apărarea ordinii”, „siguranța publică” și „prevenirea infracțiunilor”.

- Statele pot viza discursurile care amenință securitatea națională, integritatea teritorială ori siguranța publică, sau care pot provoca tulburări și infracțiuni (*Stomakhin împotriva Rusiei*, 2018, pct. 87). Scopurile de protecție a „securității naționale” și a „siguranței publice” de la art. 10 § 2 trebuie să fie interpretate în sens strict și ar trebui să se recurgă la acestea numai în cazul în care s-a demonstrat că este necesar să se suprimă comunicarea de informații în acest scop [*Stoll împotriva Elveției* (MC), 2007, pct. 54; *Görmüş și alții împotriva Turciei*, 2016, pct. 37]. Scopurile de „securitate națională” și „ordine publică” au fost folosite și pentru a justifica interdicțiile de intrare pe teritoriu aplicate străinilor. Un artist și producător cu popularitate în Rusia a primit interdicție de intrare pe teritoriul Lituaniei nu ca urmare a unor declarații sau discursuri izolate, ci ca urmare a faptului că în evaluarea autorităților locale a fost considerat o „unealtă de putere subtilă” a Federației Ruse [*Kirkorov împotriva Lituaniei* (dec.), 2024, pct. 59]. În cazul în care interpretarea dată de un stat noțiunii de „ordine publică” era prea largă, Curtea a acceptat că ingerința în discuție urmărea, în schimb, scopurile legitime reprezentate de „protecția moralei” și a „drepturilor altora” (*Zhablyanov împotriva Bulgariei*, pct. 104).
- O abordare constantă a Curții a fost aceea de a sublinia că, în cazul în care părerile exprimate nu incită la violență (cu alte cuvinte, militează pentru recurgerea la demersuri violente sau răzbunare sângeroasă, justifică săvârșirea de acte de terorism în vederea îndeplinirii obiectivelor adeptilor lor sau se pot interpreta ca fiind de natură să încurajeze violența prin exprimarea urii profunde și iraționale față de persoane identificate), statele contractante nu se pot prevala de protecția integrității teritoriale și a securității naționale, apărarea ordinii și a siguranței publice, ori prevenirea infracțiunilor, pentru a restrânge dreptul publicului larg de a fi informat despre acestea [*Sürek împotriva Turciei (nr. 4)* (MC), 1999, pct. 60; *Fatullayev împotriva Azerbaidjanului*, 2010, pct. 116; *Gözel și Özer împotriva Turciei*, 2010, pct. 56; *Nedim Şener împotriva Turciei*, 2014, pct. 116; *Şik împotriva Turciei*, 2014, pct. 105; *Dilipak împotriva Turciei*, 2015, pct. 62; *Dmitriyevskiy împotriva Rusiei*, 2017, pct. 100].

Abordare specifică contextului

Curtea a fost sesizată să examineze aplicarea art. 10 din Convenție într-o serie de cauze referitoare la declarații, verbale sau scrise, considerate ca stârnind sau justificând violența, ura ori intoleranța. Pentru a aprecia dacă o ingerință în exercitarea dreptului la libertatea de exprimare al autorilor, sau uneori al editorilor, al unor astfel de declarații era „necesară într-o societate democratică” în lumina principiilor generale formulate în jurisprudența sa, Curtea a luat în considerare mai mulți factori. Pentru a aprecia ponderea interesului unui reclamant în exercitarea dreptului său la libertatea de exprimare, Curtea trebuie să examineze mai întâi natura declarațiilor sale [*Perinçek împotriva Elveției* (MC), 2015, pct. 229] și contextul (*ibid.*, pct. 242 și următoarele puncte; a se vedea, de asemenea, printre multe altele, *Savva Terentyev împotriva Rusiei*, 2018, pct. 66].

Printre factorii contextuali relevanți se numără: dacă declarațiile au fost făcute într-un context politic sau social tensionat; dacă declarațiile, interpretate în mod echitabil și privite în contextul lor imediat sau mai larg, ar putea fi percepute ca un îndemn direct sau indirect la violență sau ca o justificare a violenței, urii ori intoleranței; și modul în care au fost făcute declarațiile, precum și capacitatea lor – directă sau indirectă – de a avea consecințe negative. În astfel de cauze, interacțiunea dintre diferiții factori, mai degrabă decât oricare dintre aceștia luați în considerare în mod izolat, este cea care determină soluția pronunțată în cauză. Abordarea Curții cu privire la acest tip de cauze poate fi astfel descrisă ca fiind specifică contextului [*Perinçek împotriva Elveției* (MC), 2015, pct. 204-208; *Mariya Alekhina și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 217-221].

Conținutul discursului:

- Exprimarea cu privire la chestiuni de interes public beneficiază, în principiu, de un nivel ridicat de protecție, în timp ce exprimarea care promovează sau justifică violența, ura, xenofobia sau altă formă de intoleranță nu poate beneficia de protecție, în mod normal [*Perinçek împotriva Elveției* (MC), 2015, pct. 230; *Zemmour împotriva Franței*, 2022, pct. 49].
- Orice remarcă îndreptată împotriva valorilor fundamentale ale Convenției, în special justiția, pacea, toleranța, nediscriminarea, poate fi exclusă din sfera de protecție a art. 10 în virtutea art. 17 [*Seurot împotriva Franței* (dec.), 2004; *M'Bala împotriva Franței* (dec.), 2015, pct. 39; *Ibragim Ibragimov și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 94; *Pavel Ivanov împotriva Rusiei* (dec.), 2007]. Totodată, art. 17 se aplică numai în mod excepțional și în cazuri extreme. În cauzele având ca obiect art. 10 din Convenție, ar trebui să se recurgă la art. 17 numai dacă este cât se poate de clar că afirmațiile în litigiu au urmărit să deturneze acest articol de la scopul său real prin folosirea dreptului la libertatea de exprimare pentru obiective vădit contrare valorilor Convenției [*Perinçek împotriva Elveției* (MC), 2015, pct. 114; *Zemmour împotriva Franței*, 2022, pct. 26].
- Curtea a examinat, printre alte categorii de conținut, declarații publice negative despre un grup care, în temeiul art. 8, ar putea fi considerate ca afectând „viața privată” a membrilor individuali (*Aksu împotriva Turciei* (MC), 2012, pct. 58, 81; *Budinova și Chaprazov împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 53-68; *Behar și Gutman împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 68-73); declarații care lezează demnitatea persoanelor (*Atamanchuk împotriva Rusiei*, 2020, pct. 42); declarații cu caracter generalizat care atacă sau denigrează întregi grupuri etnice, religioase sau de alt tip (a se vedea trimiterile jurisprudențiale în *Perinçek împotriva Elveției* (MC), 2015, pct. 206; *Karaca împotriva Turciei*, 2023, pct. 158); limbaj care exprimă naționalism și etnocentrism agresiv (*Balsytė-Lideikienė împotriva Lituaniei*, 2008, pct. 73 și 79); remarci care brutalizează sau dezumanizează un grup de persoane (*Stomakhin împotriva Rusiei*, 2018, pct. 99); declarații care constituie îndemn la violență sau care justifică și glorifică terorismul (*Stomakhin împotriva Rusiei*, 2018, pct. 92; *Rouillan împotriva Franței*, 2022, pct. 68-71); comentarii care promovează intoleranța și antipatia față de persoane homosexuale [*Lilliendahl împotriva Islandei* (dec.), 2020, pct. 38]; sau remarci care sunt considerate ca incitare la ură și ostilitate religioasă (*Tagiyev și Huseynov împotriva Azerbaidjanului*, 2019, pct. 47; *Sokolovskiy împotriva Rusiei*, 2024, pct. 101-112).
- Preocuparea deosebită a Curții față de declarațiile care atacă grupuri a fost ilustrată în cauze având ca obiect, de exemplu, declarații negative generalizate despre imigranții musulmani din Franța [*Seurot împotriva Franței* (dec.), 2004; *Soulas și alții împotriva Franței*, 2008; *Le Pen împotriva Franței* (dec.), 2010; *Zemmour împotriva Franței*, 2022]; o cauză având ca obiect declarații care descriu comunitățile de imigranți non-europeni din Belgia ca având tendințe infracționale (*Féret împotriva Belgiei*, 2009); o cauză având ca obiect declarații care leagă toți musulmanii din Regatul Unit de actele teroriste din Statele Unite ale Americii din data de 11 septembrie 2001 [*Norwood împotriva Regatului*

Unit (dec.), 2004]; cauze având ca obiect declarații vehement antisemite sau îndemnuri directe la violență împotriva evreilor, a statului Israel și a Occidentului în general [*W.P. și alții împotriva Poloniei* (dec.), 2004; *Pavel Ivanov împotriva Rusiei* (dec.), 2007; *Hizb ut-Tahrir și alții împotriva Germaniei* (dec.), 2012; *Kasymakhunov și Saybatalov împotriva Rusiei*, 2013]; și o cauză având ca obiect afirmații potrivit cărora homosexualii încercau să minimalizeze pedofilia și erau responsabili de răspândirea HIV și SIDA (*Vejdeland și alții împotriva Suediei*, 2012).

- În schimb, Curtea a exclus clasificarea poliției, organ public de aplicare a legii, ca „minoritate neprotejată” ori „grup care are un istoric de opresiune sau inegalitate” sau „care se confruntă cu prejudecăți adânc înrădăcinate, ostilitate și discriminare” sau „care este vulnerabil din alte motive”, clasificare care ar necesita, în principiu, o protecție sporită împotriva atacurilor sub formă de insultă, ridiculare sau calomnie (*Savva Terentyev împotriva Rusiei*, 2018, pct. 76).
- În anumite circumstanțe, pot fi admisibile restrângeri ale dreptului la libertatea de exprimare în aplicarea art. 10 pentru discursuri care atacă individual o persoană identificabilă (*Savva Terentyev împotriva Rusiei*, 2018, pct. 75; a se compara cu cauzele privind art. 2 sau 8 din *Kaboğlu și Oran împotriva Turciei*, 2018; *Selahattin Demirtaş împotriva Turciei*, 2015).
- Limbajul ofensator poate ieși din sfera de protecție a libertății de exprimare dacă echivalează cu o denigrare gratuită; însă folosirea de expresii vulgare nu este decisivă în sine în aprecierea unei exprimări ofensatoare deoarece poate să aibă doar scopuri stilistice. În opinia Curții, stilul constituie o formă de exprimare și, ca atare, este protejat împreună cu fondul ideilor și informațiilor exprimate (*Savva Terentyev împotriva Rusiei*, 2018, pct. 68). În funcție de circumstanțele cauzei, unele îndemnuri pasionale, metafore provocatoare sau acte simbolice pot fi înțelese mai degrabă ca o exprimare a nemulțumirii și a protestului decât ca un îndemn la violență (*ibidem*, pct. 72, 74 și trimiterele citate acolo). Pe de altă parte, Curtea a permis sancționarea umorului provocator sau a satirei care depășește anumite limite, ca de exemplu atunci când exprimarea se referă la acte de terorism (*Leroy împotriva Franței*, 2008, pct. 36-48; *Z.B. împotriva Franței*, 2021, pct. 56-57).

Intenția vorbitorului:

Motivația din spatele discursului în litigiu este adesea relevantă pentru a stabili dacă ingerința unui stat în exercitarea drepturilor la libertatea de exprimare prevăzute la art. 10 poate fi justificată.

- În cauza *Glimmerveen și Hagenbeek împotriva Țărilor de Jos* (decizia Comisiei din 1979, p. 195), Comisia a considerat că este important ca politica promovată de reclamanti să fie inspirată de obiectivul general de îndepărtare de pe teritoriul Țărilor de Jos a tuturor persoanelor care nu sunt albe, ignorând complet cetățenia acestora, durata reședinței, legăturile de familie, precum și considerentele sociale, economice, umanitare sau de altă natură.
- În cauza *Féret împotriva Belgiei*, 2009, pct. 70-71, Curtea a fost de acord cu constatările instanței naționale în sensul că pliantele și desenele distribuite de reclamant în timpul unei campanii electorale conțineau elemente care în mod clar, deși uneori implicit, incitau la discriminare, segregare sau ură față de o persoană, un grup, o comunitate sau membri ai acestora pe motive de rasă, culoare, ascendență sau origine națională ori etnică și dădeau dovadă de voință de a recurge la o astfel de discriminare, segregare sau ură.
- În cauza *Pavel Ivanov împotriva Rusiei* (dec.), 2007, reclamantul a scris și a publicat o serie de articole în care a descris evreii ca fiind sursa răului din Rusia, îndemnând la excluderea lor din viața socială. A acuzat un întreg grup etnic de conspirație împotriva poporului rus și

a atribuit ideologia fascistă conducerii evreiești. Atât în publicațiile sale, cât și în concluziile orale pe care le-a pus în proces, a negat în mod constant dreptul evreilor la demnitate națională, susținând că aceștia nu constituie o națiune. Curtea a fost de acord cu aprecierea instanțelor naționale, potrivit cărora reclamantul, prin publicațiile sale, a încercat să incite la ură față de poporul evreu.

- În cauza *Atamanchuk împotriva Rusiei*, 2020, reclamantul, antreprenor și proprietar al unui ziar local, a fost condamnat pentru incitare la ură ca urmare a unui articol conținând insulte la adresa unor grupuri etnice care nu sunt ruse. A declarat, în special, că aceste grupuri sunt predispuse la infrațiuni, „omoaă, violează, jefuiesc și înrobesc potrivit ideilor lor barbare” și „participă la distrugerea țării”. Curtea a considerat că este discutabil dacă conținutul articolului reclamantului era de natură să contribuie la dezbateră publică despre problema relevantă sau că acesta era scopul lui principal (pct. 62).
- În cauza *Belkacem împotriva Belgiei* (dec.), 2017, Curtea a examinat cazul unui reclamant care a pus la dispoziția publicului pe YouTube videoclipuri în care îndemna privitorii să „domine” nemusulmanii, să le dea o lecție și să se lupte cu ei. Curtea nu a avut nici o îndoială cu privire la conținutul extrem de plin de ură al opiniilor reclamantului și a fost de acord cu constatarea instanțelor naționale că reclamantul a urmărit, prin înregistrările sale, să îi facă pe oameni să îi urască, să îi discrimineze și să fie violenți față de toți cei care nu sunt musulmani (pct. 33).
- În cauza *Zemmour împotriva Franței*, 2022, Curtea a fost de acord cu instanțele naționale că remarcile reclamantului nu s-au limitat la criticarea islamului, ci că, având în vedere contextul lor general, au fost făcute cu intenția de discriminare, astfel încât să îndemne telespectatorii să respingă și să excludă comunitatea musulmană în ansamblu, ceea ce a fost astfel dăunător coeziunii sociale (pct. 63).

În schimb, Curtea și-a exprimat și îndoielile cu privire la pretinsa intenție condamnată a reclamantului:

- În cauza *Perinçek împotriva Elveției* (MC), 2015, Curtea nu a fost de acord cu concluzia instanțelor elvețiene că reclamantul a avut un motiv rasist atunci când a negat public existența unui genocid comis asupra poporului armean de către Imperiul Otoman (pct. 232-233).
- În cauza *Tagiyev și Huseynov împotriva Azerbaidjanului*, 2019, un scriitor și redactor-șef al unui ziar au fost condamnați la 3 și, respectiv, 4 ani de închisoare pentru că au publicat un articol care critica islamul. Curtea a constatat o încălcare a drepturilor reclamantilor prevăzute la art. 10, criticând, printre altele, faptul că instanțele naționale au omis să analizeze dacă contextul cauzei, interesul public și intenția autorului articolului în litigiu au justificat posibila recurgere la o doză de provocare sau exagerare (pct. 48-50).
- În cauza *Stomakhin împotriva Rusiei*, 2018, Curtea s-a concentrat asupra unor diverse declarații și a acordat o anumită pondere faptului că unele declarații în discuție, deși dezvăluiau intenția de a romanța/idealiza o cauză separatistă, au stigmatizat, brutalizat și dezumanizat cealaltă parte la conflict (pct. 99), alte declarații au comunicat cititorilor ideea generală că recurgerea la violență și la terorism este necesară și justificau măsuri de autoapărare în fața agresorului (pct. 100), iar în ceea ce privește o altă declarație, faptul că instanțele naționale nu au evaluat-o pe prima în contextul său și nu au examinat ideea pe care intenționa să o transmită (pct. 115).
- În cauza *Yefimov și Youth Human Rights Group împotriva Rusiei*, 2021, Curtea a constatat că discursul despre care statul, fără o evaluare sau o analiză faptică suficientă, susținea că avea un caracter extremist sau terorist era de fapt o reală contribuție la dezbateră publică (pct. 45-46); a se vedea, de asemenea, *Mukhin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 121-147.

- În cauza *Jersild împotriva Danemarcei*, 1994, un factor important în aprecierea Curții a fost chestiunea dacă un documentar televizat despre un grup rasist, privit în ansamblu, părea să fi avut ca scop, din punct de vedere obiectiv, propagarea de opinii și idei rasiste. Curtea a considerat că o caracteristică semnificativă a cauzei a fost aceea că reclamantul nu a făcut el însuși declarațiile reprehensibile, ci a asistat la difuzarea acestora în calitate sa de jurnalist de televiziune responsabil pentru un program de știri (pct. 31). În ansamblu, reclamantul a încercat în mod clar – prin intermediul unui interviu – să expună, să analizeze și să explice acest grup specific de tineri, limitați și frustrați de situația lor socială, cu antecedente penale și atitudini violente, abordând astfel aspecte specifice ale unei chestiuni care era deja de mare interes public (pct. 33). Curtea a ajuns la o concluzie similară în *RID Novaya Gazeta și ZAO Novaya Gazeta împotriva Rusiei*, 2021, constatând că, în context, publicarea de citate dintr-un manifest naționalist alături de imagini care seamănă cu simboluri naziste era în serviciul unei investigații jurnalistice și, prin urmare, nu justifica intervenția autorității federale de reglementare în domeniul audiovizualului în cauza respectivă (pct. 97-109).

Riscul de vătămare:

Curtea a examinat, de asemenea, dacă exprimarea în discuție este „de natură” să incite la violență [*Sürek împotriva Turciei (nr. 4)* (MC), 1999, pct. 58]. Curtea a discutat o serie de indicatori care pot contribui la constatarea că un anumit discurs este de natură să cauzeze un astfel de prejudiciu.

Contextul politic și social

- Unul dintre factorii relevanți a fost dacă declarațiile au fost făcute într-un context politic sau social tensionat [*Perinçek împotriva Elveției* (MC), 2015, pct. 205].
- În această privință, Curtea a fost întotdeauna conștientă de dificultățile legate de prevenirea dezordinii publice și a terorismului (cu privire la publicarea de opinii care pledează pentru recurgerea la violență împotriva statului, *Stomakhin împotriva Rusiei*, 2018, pct. 96, 98-109; cu privire la climatul tensionat legat de ciocnirile armate dintre Partidul Muncitorilor din Kurdistan (PKK) și forțele de securitate turce din sud-estul Turciei în anii 1980 și 1990, *Zana împotriva Turciei*, 1997, pct. 57-60, și *Sürek împotriva Turciei (nr. 4)* (MC), 1999, pct. 58; cu privire la atmosfera generată de revoltele soldate cu morți în penitenciarele din Turcia din decembrie 2000, *Falakaoğlu și Saygılı împotriva Turciei*, 2007, pct. 33, și *Saygılı și Falakaoğlu împotriva Turciei (nr. 2)*, 2009, pct. 28; cu privire la declarațiile care îi descriu pe autorii atacurilor teroriste ca fiind „curajoși” și erau făcute nu la mult timp după acele atacuri, *Rouillan împotriva Franței*, 2022, pct. 68-71). Totuși, faptul că discursul se referă la terorism sau are loc într-un context sensibil din punct de vedere politic nu este decisiv; Curtea va proceda la analizarea altor criterii, ca de exemplu dacă discursul în sine a constituit o incitare la violență (*Erkizia Almandoz împotriva Spaniei*, 2021, pct. 46).
- În contextul dezbatelor istorice, într-o cauză având ca obiect condamnarea reclamantului pentru respingerea încadrării juridice ca „genocid” a atrocităților comise de Imperiul Otoman împotriva poporului armean începând din 1915, Curtea a considerat că nu există nicio dovadă că, la momentul declarațiilor, atmosfera din Elveția era tensionată și putea duce la fricțiuni grave între turcii și armenii care locuiau acolo [*Perinçek împotriva Elveției* (MC), 2015, pct. 244].
- Curtea a subliniat, de asemenea, că este deosebit de important ca, în perioada premergătoare alegerilor, opiniile și informațiile de orice tip să poată circula liber, deoarece alegerile libere și libertatea de exprimare (în special libertatea de dezbateră politică) stau împreună la temelia oricărui sistem democratic [*Bowman împotriva Regatului*

Unit, 1998, pct. 42, și *Savva Terentyev împotriva Rusiei*, 2018, pct. 70; a se compara, *a contrario*, *Sanchez împotriva Franței* (MC), 2023, pct. 152-153, 175-176].

- Într-o cauză referitoare la un poster publicitar ofensator afișat de o organizație neguvernamentală, Curtea a declarat că este important să se aibă în vedere contextul social mai larg în care s-a realizat publicitatea. În această cauză, Curtea a constatat că afișul publicitar nu transmitea incitare la ură sau intoleranță și că acesta conținea un mesaj clar și inteligibil, deși oarecum exagerat, împotriva discriminării (*Consiliul Național al Tineretului din Moldova împotriva Republicii Moldova*, 2024, pct. 78-79).

Impactul potențial al discursului: forma și publicitatea, autorul și publicul

- Forma pe care o ia o anumită expresie este un alt considerent relevant pentru Curte [cu privire la impactul limitat al poeziei, *Karataş împotriva Turciei* (MC), 1999, pct. 52; cu privire la formatul unui program destinat să încurajeze un schimb de opinii, *Gündüz împotriva Turciei*, 2003, pct. 44].
- Publicitatea generată de un anumit discurs poate, de asemenea, să fie relevantă pentru decizia Curții [pentru cazul politicianilor ale căror mesaje interesau electoratul și care vizau astfel întreaga populație a unei țări, *Féret împotriva Belgiei*, 2009, pct. 76; cu privire la cifrele de distribuție ale unui ziar într-o regiune multiethnică, *Atamanchuk împotriva Rusiei*, 2020, pct. 63; cu privire la capacitatea unui jurnalist de a ajunge la o mare parte a publicului prin utilizarea unui limbaj familiar cititorilor presei, *Soulas și alții împotriva Franței*, 2008, pct. 39; cu privire la o declarație făcută în persoană și doar la trei evenimente publice, *Perinçek împotriva Elveției* (MC), 2015, pct. 254; cu privire la o exprimare în calitate de membru al publicului care nu se exprimă de pe o platformă proeminentă de natură să ajungă la un public larg, *Lilliendahl împotriva Islandei* (dec.), 2020, pct. 39; cu privire la o postare pe blog care a atras foarte puțin atenția publicului, spre deosebire de o declarație publicată pe pagini web importante sau foarte vizitate, *Savva Terentyev împotriva Rusiei*, 2018, pct. 79-81; a se vedea, *a contrario*, contextul cauzei *Norwood împotriva Regatului Unit* (dec.), 2004, în care art. 17 a fost aplicat în ciuda publicității limitate].
- În cauza *Jersild împotriva Danemarcei*, 1994, Curtea a observat că discursul transmis prin intermediul mass-mediei audiovizuale are un efect mult mai prompt și mai puternic decât presa scrisă [pct. 31; a se vedea, de asemenea, *Roj TV A/S împotriva Danemarcei* (dec.), 2018, pct. 47; *Zemmour împotriva Franței*, 2022, pct. 62].
- Identitatea autorului sau a vorbitorului poate fi, de asemenea, semnificativă (a se vedea, de exemplu, *Zana împotriva Turciei*, 1997, în care declarațiile în litigiu au fost exprimate de fostul primar al celui mai important oraș din sud-estul Turciei, pct. 60; și *Rouillan împotriva Franței*, 2022, pct. 67, în care declarațiile relevante au fost făcute de un fost membru al unei organizații teroriste de stânga active în anii 1980 în Franța, care a scris mai multe cărți și și-a jucat propriul rol într-un film; *a contrario*, *Baldassi și alții împotriva Franței*, 2020, în care reclamanții erau simpli cetățeni, pct. 70).
- În cauza *Erbakan împotriva Turciei*, 2006, subliniind că lupta împotriva tuturor formelor de intoleranță este o parte integrantă a protecției drepturilor omului, Curtea a considerat de o importanță crucială ca politicianii, în discursul lor public, să evite diseminarea de afirmații care ar putea întreține intoleranța (pct. 64).
- În cele din urmă, Curtea a luat în considerare și publicul destinat al discursului. Astfel, în cauza *Vejdeland și alții împotriva Suediei*, 2012, pct. 56, Curtea a luat în considerare faptul că pliantele cu afirmațiile în litigiu au fost lăsate în dulapurile unor tineri aflați la o vârstă la care erau impresionabili și sensibili și aflați în imposibilitatea de a refuza să le accepte.

Importanța și caracterul credibil al prejudiciului eventual

- În cauza *Stomakhin împotriva Rusiei*, 2018, Curtea a acordat o anumită pondere faptului că afirmațiile în litigiu au incitat la ură împotriva membrilor forțelor armate și de securitate federale și i-au expus unui posibil risc de violență fizică (pct. 107); a se vedea, *a contrario*, cauza *Savva Terentyev împotriva Rusiei*, 2018, în care Curtea a constatat că nu exista niciun indiciu că declarațiile în litigiu erau de natură să producă acțiuni ilegale iminente împotriva poliștilor și să îi expună unei amenințări reale cu violență fizică (pct. 77-78).
- În cauza *Fáber împotriva Ungariei*, 2012, Curtea a observat că autoritățile nu au susținut că există o probabilitate crescută de violență din cauza prezenței bannerului cu dungi Árpád sau că folosirea acestui simbol, perceput ca provocator de către autorități, a avut ca efect o amenințare clară sau un pericol concret de violență (pct. 44).
- În cauza *Féret împotriva Belgiei*, 2009, Curtea a admis că discursul politic în litigiu care incita la ură bazată pe prejudecăți religioase, etnice sau culturale amenința pacea publică și stabilitatea politică (pct. 73). Cu toate acestea, este puțin probabil ca a rămâne fidel propriei religii fără a promova violența, ura sau intoleranța față de alții să justifice ingerința în exercitarea libertății de exprimare (*Taganrog LRO și alții împotriva Rusiei*, 2022, pct. 157-159).
- Curtea a considerat important faptul că un discurs ar încuraja discriminarea (*Glimmerveen și Hagenbeek împotriva Țărilor de Jos*, decizia Comisiei, 1979, p. 196); ar stârni emoții primare sau prejudecăți înrădăcinate (*Atamanchuk împotriva Rusiei*, 2020, pct. 64); sau ar tinde să amplifice tensiunile interreligioase (*Ibragim Ibragimov și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 102), să provoace ostilitate față de o comunitate minoritară [*Le Pen împotriva Franței* (dec.), 2010] ori să vizeze membrii comunității LGBTI (*Vejdeland și alții împotriva Suediei*, 2012, pct. 54-55).

Legătura dintre ingerință și scopul legitim

- Curtea a examinat chestiunea dacă sancționarea vorbitorului pentru discursul în litigiu ar avea un impact real asupra capacității altor persoane de a-și exercita drepturile lor, astfel cum sunt protejate de Convenție. Astfel, în cauza *Perinçek împotriva Elveției* (MC), 2015, pct. 246, Curtea a refuzat să constate că autoritățile elvețiene îl puteau sancționa parțial pe reclamant pentru discursul său, deoarece Curtea nu s-a convins că o condamnare a reclamantului în Elveția proteja drepturile minorității armene într-un mod real sau o făcea să se simtă în mai mare siguranță.
- Numai într-un context foarte sensibil de tensiune, conflict armat și combatere a terorismului sau a revoltelor soldate cu morți în penitenciare, Curtea a constatat că declarațiile erau de natură să încurajeze violența de natură să pună în pericol membrii forțelor de securitate (*Savva Terentyev împotriva Rusiei*, 2018, pct. 77 și trimiterile citate acolo).
- Curtea a constatat că un discurs provoacă „amintiri traumatice” în cazul în care acestea sunt încă proaspete și, prin urmare, dureroase pentru rudele victimelor atacurilor teroriste, precum și pentru supraviețuitorii atacurilor; publicarea, în acest context, a unor articole care justifică și glorifică această violență mortală constituie un atac deosebit de cinic la adresa demnității victimelor (*Stomakhin împotriva Rusiei*, 2018, pct. 101).
- Într-o cauză în care procedura împotriva reclamantului s-a pus în mișcare la 4 ani și 5 luni după discursul în litigiu, Curtea a considerat puțin probabil ca discursul în discuție să fi generat un „risc actual” și un pericol „iminent” pentru societate (*Erbakan împotriva Turciei*, 2006, pct. 68).

Discursul de incitare la ură și internetul

Principiile generale aplicabile publicațiilor offline se aplică și în mediul online. Totuși, cauzele care au ca obiect folosirea internetului prezintă provocări unice și se pot axa pe caracteristicile specifice ale internetului de canal mediatic puternic și spațiu public.

- Internetul, având în vedere accesibilitatea și capacitatea lui de a stoca și a comunica mari cantități de informații, joacă un rol important în îmbunătățirea accesului publicului la actualități și în facilitarea difuzării informațiilor în general [*Times Newspapers Ltd (nr. 1 și 2) împotriva Regatului Unit*, 2009, pct. 27; *Delfi AS împotriva Estoniei* (MC), 2015, pct. 133; *Savva Terentyev împotriva Rusiei*, 2018, pct. 79]. Posibilitatea persoanelor de a se exprima pe internet constituie un instrument fără precedent pentru exercitarea libertății de exprimare [*Delfi As împotriva Estoniei* (MC), 2015, pct. 110].
- În același timp, riscul de a aduce atingere exercitării și respectării drepturilor și libertăților omului, în special dreptului la respectarea vieții private, este cu siguranță mai ridicat în cazul conținutului și comunicațiilor de pe internet decât în cazul celui reprezentat de presă [*Delfi As împotriva Estoniei* (MC), 2015, pct. 133; a se vedea, de asemenea, *Savva Terentyev împotriva Rusiei*, 2018, pct. 79]. Discursul calomniator și alte tipuri de discurs în mod clar ilicit, inclusiv discursul de incitare la ură și discursul care incită la violență, se pot disemina ca niciodată, la nivel mondial, în câteva secunde și, uneori, rămân disponibile online pentru mult timp. Astfel, trebuie menținută, în principiu, posibilitatea de a angaja răspunderea pentru discursuri calomniatoare sau alte tipuri de discursuri ilicite, aceasta constituind o cale de atac efectivă pentru încălcarea drepturilor personalității [*Delfi As împotriva Estoniei* (MC), 2015, pct. 110; *Annen împotriva Germaniei*, 2015, pct. 67].
- Caracteristicile specifice ale internetului pot fi luate în considerare pentru a stabili cu privire la nivelul de gravitate necesar ca un atac la adresa reputației persoanei să intre sub incidența art. 8 (*Arnarson împotriva Islandei*, 2017, pct. 37).
- Considerațiile referitoare la garanțiile pe care art. 10 le oferă jurnaliștilor în ceea ce privește relatarea subiectelor de interes general, precum și îndatoririle și responsabilitățile lor în această privință, joacă un rol deosebit de important în prezent, având în vedere influența exercitată de mass-media în societatea contemporană: acestea nu numai că informează, ci pot sugera, de asemenea, prin stilul în care prezintă informațiile, modul în care acestea trebuie evaluate. Într-o lume în care individul se confruntă cu cantități mari de informații care circulă prin intermediul mass-mediei tradiționale și electronice și care implică un număr tot mai mare de actori, monitorizarea respectării eticii jurnalistice capătă o importanță sporită [*Stoll împotriva Elveției* (MC), 2007, pct. 103-104].
- Rețeaua electronică, ce deservește miliarde de utilizatori din întreaga lume, nu este și nu va fi niciodată supusă aceluiași reglementări și controale ca presa scrisă. Prin urmare, politicile care reglementează reproducerea materialelor din mass-media tipărită și a celor provenite de pe internet pot să difere. Acestea din urmă trebuie, fără îndoială, să fie adaptate în funcție de caracteristicile specifice ale tehnologiei, pentru a asigura protejarea și promovarea drepturilor și libertăților în cauză (*Consiliul editorial al Pravoye Delo și Shtekel împotriva Ucrainei*, 2011, pct. 63). Este rezonabil, de exemplu, ca instanțele naționale să facă diferența între, pe de o parte, afirmațiile conținute în pliante care au un impact limitat din punct de vedere geografic și, pe de altă parte, afirmațiile de pe internet, care ar putea fi difuzate în întreaga lume (*Annen împotriva Germaniei*, 2015, pct. 72).
- Curtea consideră, de asemenea, că este clar că amploarea și, prin urmare, impactul potențial al unei afirmații publicate pe un website cu un număr mic de utilizatori nu este cu siguranță același cu cel al unei afirmații publicate pe pagini web importante sau foarte vizitate. Prin urmare, pentru aprecierea unei influențe potențiale a unei publicații online

este esențială stabilirea razei de acțiune a acesteia în rândul publicului (*Savva Terentyev împotriva Rusiei*, 2018, pct. 79).

- Impactul efectului amplificator al internetului apare foarte clar într-o cauză referitoare la o persoană împotriva căreia au fost formulate acuzații de antisemitism: introducerea numelui persoanei într-un motor de căutare a permis accesarea și citirea articolului în litigiu. Materialul publicat pe website-ul asociației reclamante a avut astfel un impact considerabil asupra reputației și drepturilor persoanei în cauză (*Cicad împotriva Elveției*, 2016, pct. 60).
- În ceea ce privește orice eventuală răspundere a unui editor pentru conținutul creat de terți, Curtea consideră că, având în vedere natura specială a internetului, „îndatoririle și responsabilitățile” pe care trebuie să și le asume un portal de știri pe internet în sensul art. 10 pot fi diferite într-o anumită măsură de cele ale unui editor tradițional în ceea ce privește conținutul creat de terți [*Delfi AS împotriva Estoniei* (MC), 2015, pct. 113]. Curtea a acordat o atenție deosebită diferențierii îndatoririlor și responsabilităților portalurilor internet de știri de alte forumuri de pe internet unde pot fi diseminate comentarii publicate de terți, de exemplu un forum de discuții pe internet sau website de informații unde utilizatorii își pot prezenta în mod liber ideile cu privire la orice subiect fără ca discuția să fie canalizată de vreo contribuție din partea administratorului forumului; sau o platformă de comunicare socială unde furnizorul platformei nu oferă niciun conținut și unde furnizorul de conținut poate fi o persoană particulară care administrează website-ul sau blogul ca hobby [*Delfi AS împotriva Estoniei* (MC), 2015, pct. 115-116].
- Curtea a constatat că, dacă este însoțit de proceduri eficiente capabile de o reacție rapidă, un sistem de notificare și retragere poate să funcționeze, în multe cazuri, ca un instrument adecvat pentru punerea în balanță a drepturilor și a intereselor tuturor celor implicați. Totuși, în cazul în care comentariile publicate de utilizatori terți iau forma unui discurs de incitare la ură și a unor amenințări directe contra integrității corporale a persoanelor, drepturile și interesele altora și ale societății în ansamblu ar putea îndreptăți statele contractante să tragă la răspundere portalurile internet de știri dacă acestea nu au luat măsuri pentru a elimina fără întârziere comentarii vădit ilicite, chiar și fără notificare din partea presupusei victime sau a terților [*Magyar Tartalomsgáltatók Egyesülete și Index.Hu Zrt împotriva Ungariei*, 2016, pct. 91; *Delfi AS împotriva Estoniei* (MC), 2015, pct. 159].
- În cazul unui candidat politic sancționat cu amenzi penale pentru că nu a șters prompt de pe pagina grupului său de pe Facebook comentariile terților care conțineau discursuri de incitare la ură, Curtea a constatat că o astfel de sancțiune nu încalcă art. 10. Instanțele naționale au evaluat factori precum cunoașterea de către reclamant a comentariilor, statutul său de persoană publică, caracterul accesibil publicului al conținutului său Facebook și contextul electoral. Utilizarea unui sistem de răspundere „în cascadă” care l-a sancționat pe reclamant în calitate de „producător” de discursuri online, pe lângă sancționarea autorilor inițiali ai comentariilor, nu a fost nici arbitrară, nici vădit nerezonabilă [*Sanchez împotriva Franței* (MC), 2023, pct. 134-139]. Într-o cauză în care un portal internet de știri nu a fost considerat responsabil pentru remarcile sexiste publicate pe website de către terți anonimi, în ceea ce privește măsurile adoptate de portalul de știri, se pare că exista un sistem de moderatori care monitorizau conținutul și Curtea a constatat neîncălcarea art. 8 din Convenție. (*Høiness împotriva Norvegiei*, 2019).
- În fine, Curtea a observat că, chiar și atunci când scopul este de a preveni discursul inadmisibil, autoritățile care aleg să blocheze accesul la un website internet ar trebui să ia în considerare, printre alte elemente, faptul că o astfel de măsură, prin faptul că face inaccesibile cantități mari de informații, poate să restrângă în mod substanțial drepturile internautilor și să aibă un efect colateral semnificativ (*Ahmet Yildirim împotriva Turciei*,

2012, pct. 66; *Engels împotriva Rusiei*, 2020, pct. 33). Faptul că organizațiile au avut în continuare prezență social media sau au publicat conținut pe alte platforme nu este „un substitut echivalent pentru website-urile lor principale și de sine stătătoare de știri”. Nici măcar faptul că blocarea website-ului putea fi ocolită folosind VPN sau alte servicii oferite de terți nu poate „atenua” impactul unor asemenea ordine de blocare. (*RFE/RL Inc. și alții împotriva Azerbaidjanului*, 2024, pct. 72-73). Mai mult, un ordin de blocare care afectează dreptul la libertatea de exprimare al reclamantului și care nu îndeplinește condiția „prevăzut de lege” de la art. 10 constituie o încălcare a dispoziției menționate (*RFE/RL Inc. și alții împotriva Azerbaidjanului*, 2024, pct. 108).

Trimiteri suplimentare

Ghiduri privind jurisprudența:

- Ghid privind art. 17 – Interzicerea abuzului de drept
- Ghid privind art. 8 – Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței

Alte teme-cheie:

- Protecția împotriva discursului de incitare la ură (articolele 8, 13 și 14)

Consiliul Europei:

- Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale (1995)
- Recomandarea nr. R (97) 20 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind „discursul de ură” (1997)
- Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței, *Recomandarea de politică generală nr. 7 din 13 decembrie 2002 privind legislația națională referitoare la combaterea rasismului și a discriminării rasiale* (CRI(2003)8)
- Protocol adițional la Convenția privind criminalitatea informatică, referitor la incriminarea actelor de natură rasistă și xenofobă săvârșite prin intermediul sistemelor informatice (2003)
- Comisia europeană pentru democrație prin drept (Comisia de la Veneția), *Raport privind relația dintre libertatea de exprimare și libertatea de religie: problema reglementării și reprimării blasfemiei, a insultei cu caracter religios și a incitării la ură pe motive religioase*, adoptat la cea de-a 76-a sesiune plenară (Veneția, 17-18 octombrie 2008), CDL-AD(2008)026
- Comisia europeană pentru democrație prin drept (Comisia de la Veneția), *Aviz nr. 660/2011 privind Legea federală cu privire la combaterea activității extremiste din Federația Rusă*, adoptat la cea de-a 91-a sesiune plenară (Veneția, 15-16 iunie 2012), CDL-AD(2012)016-e
- *Recomandarea de politică generală nr. 15 privind combaterea discursului de incitare la ură*, adoptată de Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței la 8 decembrie 2015
- *Recomandarea CM/Rec(2022)16 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind combaterea discursului de ură* (2022)

Uniunea Europeană:

- Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului din 28 noiembrie 2008 privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin intermediul dreptului penal
- Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Combaterea conținutului ilegal online, COM(2017) 555 final, 28 septembrie 2017
- Hate speech and hate crime in the EU and the evaluation of online content regulation approaches [Discursul de incitare la ură și infracțiunile motivate de ură în UE și evaluarea abordărilor în materie de reglementare a conținutului online] (studiu comandat de Parlamentul European – Departamentul tematic pentru drepturile cetățenilor și afaceri constituționale)

Organizația Națiunilor Unite:

- Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, articolele 19 și 20
- Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, articolele 4 și 6
- Planul de acțiune de la Rabat privind interzicerea susținerii urii naționale, rasiale sau religioase care constituie incitare la discriminare, ostilitate sau violență, Concluzii și recomandări emise de patru ateliere regionale de experți organizate de OHCHR, în 2011 („Planul de acțiune de la Rabat”), adoptat la Rabat, Maroc, la 5 octombrie 2012
- Raportul Raportorului special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare, Frank La Rue, A/HRC/23/40, 17 aprilie 2013
- Strategia și Planul de acțiune ale ONU cu privire la discursul de incitare la ură (2019)

PRINCIPALELE TRIMITERI JURISPRUDENȚIALE

- *Handyside împotriva Regatului Unit*, 7 decembrie 1976, seria A nr. 24 (neîncălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 și neîncălcarea art. 10 și 18);
- *Glimmerveen și Hagenbeek împotriva Țărilor de Jos*, decizia Comisiei, 1979 (inadmisibilă – incompatibilă *ratione materiae*);
- *Jersild împotriva Danemarcei*, 23 septembrie 1994, seria A nr. 298 (încălcarea art. 10);
- *Zana împotriva Turciei*, 25 noiembrie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-VII (neîncălcarea art. 10 și încălcarea art. 6 § 1 și § 3);
- *Karataş împotriva Turciei* (MC), nr. 23168/94, CEDO 1999-IV (încălcarea art. 6 § 1 și a art. 10);
- *Sürek împotriva Turciei (nr. 1)* (MC), nr. 26682/95, CEDO 1999-IV (încălcarea art. 6 § 1 și neîncălcarea art. 10);
- *Sürek împotriva Turciei (nr. 3)* (MC), nr. 24735/94, CEDO 1999-IV (încălcarea art. 6 § 1 și neîncălcarea art. 10);
- *Sürek împotriva Turciei (nr. 4)* (MC), nr. 24762/94, CEDO 1999-IV (încălcarea art. 6 § 1 și a art. 10);
- *Gündüz împotriva Turciei*, nr. 35071/97, CEDO 2003-XI (încălcarea art. 10);
- *Norwood împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 23131/03, CEDO 2004-XI (inadmisibilă – incompatibilă *ratione materiae*);
- *Seurot împotriva Franței* (dec.), nr. 57383/00, 18 mai 2004 (inadmisibilă – în mod vădit nefondată);
- *W.P. și alții împotriva Poloniei* (dec.), nr. 42264/98, CEDO 2004-VII (extrase) (inadmisibilă – în mod vădit nefondată);
- *Erbakan împotriva Turciei*, nr. 59405/00, 6 iulie 2006 (încălcarea art. 6 § 1 și a art. 10);
- *Halis Doğan împotriva Turciei (nr. 3)*, nr. 4119/02, 10 octombrie 2006 (încălcarea art. 6 § 1, neîncălcarea art. 10);
- *Falakaoğlu și Saygılı împotriva Turciei*, nr. 22147/02 și 24972/03, 23 ianuarie 2007 (neîncălcarea art. 10);
- *Pavel Ivanov împotriva Rusiei* (dec.), nr. 35222/04, 20 februarie 2007 (inadmisibilă – incompatibilă *ratione materiae*);
- *Stoll împotriva Elveției* (MC), nr. 69698/01, CEDO 2007-V (neîncălcarea art. 10);
- *Soulas și alții împotriva Franței*, nr. 15948/03, 10 iulie 2008 (art. 17 inaplicabil; neîncălcarea art. 10);
- *Leroy împotriva Franței*, nr. 36109/03, 2 octombrie 2008 (încălcarea art. 6 § 1 și neîncălcarea art. 10);
- *Balsytė-Lideikienė împotriva Lituaniei*, nr. 72596/01, 4 noiembrie 2008 (încălcarea art. 6 § 1 și neîncălcarea art. 10);
- *Saygılı și Falakaoğlu împotriva Turciei (nr. 2)*, nr. 38991/02, 17 februarie 2009 (neîncălcarea art. 10);
- *Willem împotriva Franței*, nr. 10883/05, 16 iulie 2009 (neîncălcarea art. 10);
- *Féret împotriva Belgiei*, nr. 15615/07, 16 iulie 2009 (art. 17 inaplicabil; neîncălcarea art. 10);
- *Le Pen împotriva Franței* (dec.), nr. 18788/09, 20 aprilie 2010 (inadmisibilă – în mod vădit nefondată);

- *Fatullayev împotriva Azerbaidjanului*, nr. 40984/07, 22 aprilie 2010 (încălcarea art. 6 § 1, a art. 6 § 2 și a art. 10);
- *Gözel și Özer împotriva Turciei*, nr. 43453/04 și 31098/05, 6 iulie 2010 (încălcarea art. 10 și a art. 6 § 1);
- *Dink împotriva Turciei*, nr. 2668/07 și alte 4, 14 septembrie 2010 (încălcarea art. 2 și 10, precum și a art. 13 coroborat cu art. 2);
- *Consiliul editorial al Pravoye Delo și Shtekel împotriva Ucrainei*, nr. 33014/05, CEDO 2011 (extrase) (încălcarea art. 10);
- *Altuğ Taner Akçam împotriva Turciei*, nr. 27520/07, 25 octombrie 2011 (încălcarea art. 10);
- *Ahmet Yıldırım împotriva Turciei*, nr. 3111/10, CEDO 2012 (încălcarea art. 10);
- *Aksu împotriva Turciei* (MC), nr. 4149/04 și 41029/04, CEDO 2012 (neîncălcarea art. 8);
- *Vejdeland și alții împotriva Suediei*, nr. 1813/07, 9 februarie 2012 (neîncălcarea art. 10);
- *Fáber împotriva Ungariei*, nr. 40721/08, 24 iulie 2012 (încălcarea art. 10 citit în lumina art. 11);
- *Kasymakhunov și Saybatalov împotriva Rusiei*, nr. 26261/05 și 26377/06, 14 martie 2013 (neîncălcarea art. 7 în privința primului reclamant, încălcarea art. 7 în privința celui de-al doilea reclamant);
- *Delfi AS împotriva Estoniei* (MC), nr. 64569/09, 10 octombrie 2013 (neîncălcarea art. 10);
- *Nedim Şener împotriva Turciei*, nr. 38270/11, 8 iulie 2014 (încălcarea art. 5 § 3 și § 4 și a art. 10);
- *Şık împotriva Turciei*, nr. 53413/11, 8 iulie 2014 (încălcarea art. 5 § 3 și § 4 și a art. 10);
- *Dilipak împotriva Turciei*, nr. 29680/05, 15 septembrie 2015 (încălcarea art. 10);
- *M'Bala M'Bala împotriva Franței* (dec.), nr. 25239/13, CEDO 2015 (extrase) (inadmisibilă – incompatibilă *ratione materiae*);
- *Perinçek împotriva Elveției* (MC), nr. 27510/08, CEDO 2015 (extrase) (încălcarea art. 10, art. 17 inaplicabil);
- *Annen împotriva Germaniei*, nr. 3690/10, 26 noiembrie 2015 (încălcarea art. 10);
- *Görmüş și alții împotriva Turciei*, nr. 49085/07, 19 ianuarie 2016 (încălcarea art. 10);
- *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete și Index.hu Zrt împotriva Ungariei*, nr. 22947/13, 2 februarie 2016 (încălcarea art. 10);
- *Cicad împotriva Elveției*, nr. 17676/09, 7 iunie 2016 (neîncălcarea art. 10);
- *Medžlis Islamske Zajednice Brčko și alții împotriva Bosniei și Herțegovinei* (MC), nr. 17224/11, 27 iunie 2017 (neîncălcarea art. 10);
- *Belkacem împotriva Belgiei* (dec.), nr. 34367/14, 27 iulie 2017 (inadmisibilă – incompatibilă *ratione materiae*);
- *Dmitrievski împotriva Rusiei*, nr. 42168/06, 3 octombrie 2017 (încălcarea art. 10);
- *Roj TV A/S împotriva Danemarcei* (dec.), nr. 24683/14, 17 aprilie 2018 (inadmisibilă – incompatibilă *ratione materiae*);
- *Fatih Taş împotriva Turciei (nr. 3)*, nr. 45281/08, 24 aprilie 2018 (neîncălcarea art. 10, încălcarea art. 6 § 1 și a art. 13);
- *Stomakhin împotriva Rusiei*, nr. 52273/07, 9 mai 2018 (încălcarea art. 10);
- *Mariya Alekhina și alții împotriva Rusiei*, nr. 38004/12, 17 iulie 2018 [încălcarea art. 3, a art. 5 § 3, a art. 6 § 1 și § 3 lit. d), precum și a art. 10];
- *Savva Terentyev împotriva Rusiei*, nr. 10692/09, 28 august 2018 (încălcarea art. 10);

- *Ibragim Ibragimov și alții împotriva Rusiei*, nr. 1413/08 și 28621/11, 28 august 2018 (art. 17 inaplicabil; încălcarea art. 10);
- *Høiness împotriva Norvegiei*, nr. 43624/14, 19 martie 2019 (neîncălcarea art. 8);
- *Gürbüz și Bayar împotriva Turciei*, nr. 8860/13, 23 iulie 2019 (neîncălcarea art. 10);
- *Tagiyev și Huseynov împotriva Azerbaidjanului*, nr. 13274/08, 5 decembrie 2019 (încălcarea art. 10);
- *Atamanchuk împotriva Rusiei*, nr. 4493/11, 11 februarie 2020 (neîncălcarea art. 6 și 10);
- *Lilliendahl împotriva Islandei* (dec.), nr. 29297/18, 12 mai 2020 (inadmisibilă – în mod vădit nefondată);
- *Baldassi și alții împotriva Franței*, nr. 15271/16 și alte 6, 11 iunie 2020 (neîncălcarea art. 7; încălcarea art. 10);
- *Engels împotriva Rusiei*, nr. 61919/16, 23 iunie 2020 (încălcarea art. 10; încălcarea art. 13 coroborat cu art. 10);
- *Selahattin Demirtaş împotriva Turciei (nr. 2)* (MC), nr. 14305/17, 22 decembrie 2020 (încălcarea art. 10, art. 5 § 1 și § 3; neîncălcarea art. 5 § 4; încălcarea art. 3 din Protocolul nr. 1; încălcarea art. 18 coroborat cu art. 5);
- *RID Novaia Gazeta și ZAO Novaia Gazeta împotriva Rusiei*, nr. 44561/11, 11 mai 2021 (încălcarea art. 10);
- *Erkizia Almandoz împotriva Spaniei*, nr. 5869/17, 22 iunie 2021 (încălcarea art. 10);
- *Z.B. împotriva Franței*, nr. 46883/15, 2 septembrie 2021 (neîncălcarea art. 10; art. 17 inaplicabil);
- *Yefimov și Youth Human Rights Group împotriva Rusiei*, nr. 12385/15 și 51619/15, 7 decembrie 2021 (încălcarea art. 10 în privința primului reclamant; încălcarea art. 11 citit în lumina art. 10 în privința ambilor reclamânți);
- *Mukhin împotriva Rusiei*, nr. 3642/10, 14 decembrie 2021 (încălcarea art. 10);
- *Taganrog LRO și alții împotriva Rusiei*, nr. 32401/10 și alte 19, 7 iunie 2022 (încălcarea art. 9, 10 și 11 considerate separat sau coroborate unele cu altele în funcție de capetele de cerere respective; încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1);
- *Rouillan împotriva Franței*, nr. 28000/19, 23 iunie 2022 (încălcarea art. 10);
- *Ete împotriva Turciei*, nr. 28154/20, 6 septembrie 2022 (încălcarea art. 10);
- *Zemmour împotriva Franței*, nr. 63539/19, 20 decembrie 2022 (neîncălcarea art. 10);
- *Sanchez împotriva Franței* (MC), nr. 45581/15, 15 mai 2023 (neîncălcarea art. 10);
- *Karaca împotriva Turciei*, nr. 25285/15, 20 iunie 2023 (neîncălcarea art. 10);
- *Zhablyanov împotriva Bulgariei*, nr. 36658/18, 27 iunie 2023 (neîncălcarea art. 10);
- *Kirkorov împotriva Lituaniei* (dec.), nr. 12174/22, 19 martie 2024 (inadmisibilă – în mod vădit nefondată);
- *Sokolovskiy împotriva Rusiei*, nr. 618/18, 4 iunie 2024 (încălcarea art. 10);
- *RFE/ RL INC și alții împotriva Azerbaidjanului*, nr. 56138/18 și alte 3, 13 iunie 2024 (încălcarea art. 10);
- *Consiliul Național al Tineretului din Moldova împotriva Republicii Moldova*, nr. 15379/13, 25 iunie 2024 (încălcarea art. 10).